

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap

Rasker, M.N.A.

Citation

Rasker, M. N. A. (2022, October 18). *Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3484291>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3484291>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

In de vroege ochtend van 10 juni 2001 was het water van de Buffalo Bayou voldoende gedaald om de metershoge betonnen palen waarop het huis van mijn vader rustte te inspecteren. De storm Allison die zes dagen eerder bij Galveston, het Pernis van Texas, aan land was gekomen had een waterwal van 2,5 meter hoog vanuit de Golf van Mexico landinwaarts gestuwd waardoor het met kreken (bayou's) doorsneden gebied van Houston voor grote delen onder water was komen te staan. Bovenop de overstromingen was in korte tijd 980 mm regen gevallen; hoosbuien die in het kielzog van de storm in de dagen die volgden wegtrokken naar het noordoosten, in de richting van Jefferson County. Daarmee was het grootste gevaar geweken. De laaggelegen ringwegen rond de stad stonden metersdiep onder water; duizenden woningen waren verwoest en een enkeling was verdronken. Maar in de nacht van 9 op 10 juni was het regenen in Houston gestopt en daalde het waterpeil.

De parketvloer op de onderste verdieping van het huis-op-palen was bedekt met een vette laag smurrie. Het water was tot anderhalve meter hoog door de kamer gestroomd en had een residu van modder, verrotte planten en oliesporen achtergelaten. De verzameling precolumbiaanse beeldjes van ongebakken klei was in het water opgelost en weggespoeld. De Steinway, van zijn plek gedreven, lag met twee van de drie poten in de lucht tegen de glazen pui. Omdat het kantoor van mijn vader een verdieping hoger gelegen was had het grootste deel van zijn boekenverzameling de zondvloed overleefd.

Zo niet de Statenbijbel. Dat boek, als kunstobject fraai uitgelicht, was een prominente plek gegund op een plexiglazen piëdestal tussen de vleugel en de Milton Avery in de living op de begane grond.

De conservator Oude Prenten van het DeMenil Museum is acht dagen na de *landfall* van Allison ter plekke om de schade op te nemen. Ze onderzoekt het boek dat het uiterlijk heeft aangenomen van een aangespoeld kadaver, en neemt een kloek besluit. Het loodzware gevaarte, waarvan het koperbeslag onder druk van het opgezwollen binnenwerk is verwrongen, wordt onmiddellijk overgeplaatst naar de vriescel van het museum.

In een kist gaat de bijbel op transport naar het DeMenil waar de casus voor een *second opinion* aan het hoofd van de afdeling

65 | Op het prikbord (sinds 1999): *How can a novelist achieve a. [atonement] when, with her absolute power of deciding outcomes, she is also God?* (naar Ian McEwan: 'How can a novelist achieve atonement when, with the absolute power of deciding outcomes, she is also God? [...] It was always an impossible task, and that was precisely the point. The attempt was all.' *Atonement*, 2021).

Oude Prenten wordt voorgelegd. Dan volgt het tweede besluit. Voordat het invriezen begint moeten de gravures met afbeeldingen van de oudtestamentische verhalen van het binnenwerk worden losgesneden. Ter plekke neemt hoofdconservator Elisabeth Lunning het chirurgisch mes ter hand en snijdt als eerste de kaart van *De Gelegenheyt van 't Paradys* van de brontekst los.

Niet lang nadat ik de passage had geschreven waarin het Amerikaanse exemplaar van de Statenbijbel is verzwolgen door het water gaat de telefoon. Ik herken het nummer aan de prefix, 01713: *Houston calling*. Dat mijn vader belt komt niet ongelegen. Delen van het relaas van de orkaan Allison en de overstroming van 2001 had ik bij elkaar kunnen sprokkelen via het digitaal archief van de *Houston Chronicle*, ooggetuigenverslagen op YouTube, en Wikipedia. Maar wat zich erna had afgespeeld, bovenal hoe de inktprent van het *Paradys* in een zware ebbenhouten lijst aan de wand van zijn nieuwe loft in downtown Houston terecht was gekomen, daarover deden verschillende verhalen de ronde—niet in de laatste plaats dankzij mijn informant. Mijn vader, wist ik, is een onderhoudend verteller, maar afhankelijk van zijn suikerspiegel, de beurskoersen, zijn toehoorders, de temperatuur van de Chardonnay en willekeurig wat hem verder op het moment beroert, kleurt de waarheid in zijn vertellingen rood, groen of blauw. Allemaal waar. Allemaal waar gebeurd. De versie rond de redding van de Bijbel die ik zojuist had uitgeschreven had mij het meest aannemelijk geleken. Ik legde de tekst over de telefoon aan hem voor. ‘Nee, nee, de palen van het huis waren 40 feet.’ ‘Twaalf, dertien meter hoog? Dus het water van de bayou was meer dan tien meter gestegen?’ ‘Minstens! Tot aan het plafond.’ Geen van de rapporten had een waterstijging van een dergelijke omvang gemeld. ‘En de “piano” was een vleugel. *Steinway*—zet dat er maar bij.’ Ik noteerde het detail. ‘Maar verder klopt het, min of meer?’ vroeg ik nog.

'No way! De bijbel ging in mijn diepvries. Op aanraden van de curator. Hij is nooit naar het museum verhuisd.'

'Weet je het zeker? Hoe groot is jouw vrieskist in godsnaam? Dat ding had de omvang van een kalf!'

Ik was inmiddels gestopt met het maken van notities van dit gesprek en besloot het reeds geschrevene, mijn versie, als meest waarschijnlijk (of: *bijzonderder*) te handhaven.

'En, niet onbelangrijk voor jouw verhaal,' ging mijn vader nog even door over de telefoon: 'Ik heb die prent eruit gehaald. Alle prenten trouwens.'

'Jij?'

'Het is nog anders. De lijm had losgelaten. Ze gleden zo tussen de bladen uit. Elisabeth Lunning vond het verstandig de gravures te redden want het boek was toch verwoest. Waardeloos. Die prenten zijn dus wel naar het DeMenil gegaan om te worden gerestaureerd. Die zijn *museum quality*! Wist je dat? *Damned expensive*.'

Dat zei hij: *damned expensive*.

Ik dacht terug aan de Statenbijbel van mijn kinderjaren, de "oude hond" op de hoek van het tapijt, het Boek als voetenbankje, mijn eerste woordjes, APO, AYAM. BĚŘĚ' SĪT. De caleidoscoop draaide voor mijn geestesoog en toverde, met de gekleurde steentjes als harde feiten, telkens een volstrekt andere figuur tevoorschijn.

Wat heeft het voor zin te willen weten hoe het precies is gelopen? Wat maakt het uit wie het *Paradys* uit de Bijbel heeft gesneden of gered?

Feit is dat de prenten, *museum quality*, ingelijst aan de muur van mijn vaders loft prijken en dat de Statenbijbel uit 1638 als een afgedankt werkpaard op de vloer eronder ligt.

Maar dat is niet het hele verhaal.

Want dit is wat ik nu begrijp: het was niet de orkaan Allison die de Bijbel verwoestte. En het kwam niet doordat mijn vader het boek onder de arm nam toen hij naar Amerika emigreerde, dat woord en beeld nu voorgoed gescheiden zijn. En ook niet omdat hij, kunstminnaar en snob, dat vrome object uit het oude Europa fraai uitgelicht tussen de Milton Avery's en de Arthur Goodwins had uitgesteld, dat de Bijbel verzoop.

Feiten, stelt romanschrijver Amos Oz, zijn de ergste vijanden van de waarheid. De "feiten" hebben mij decennialang zand in

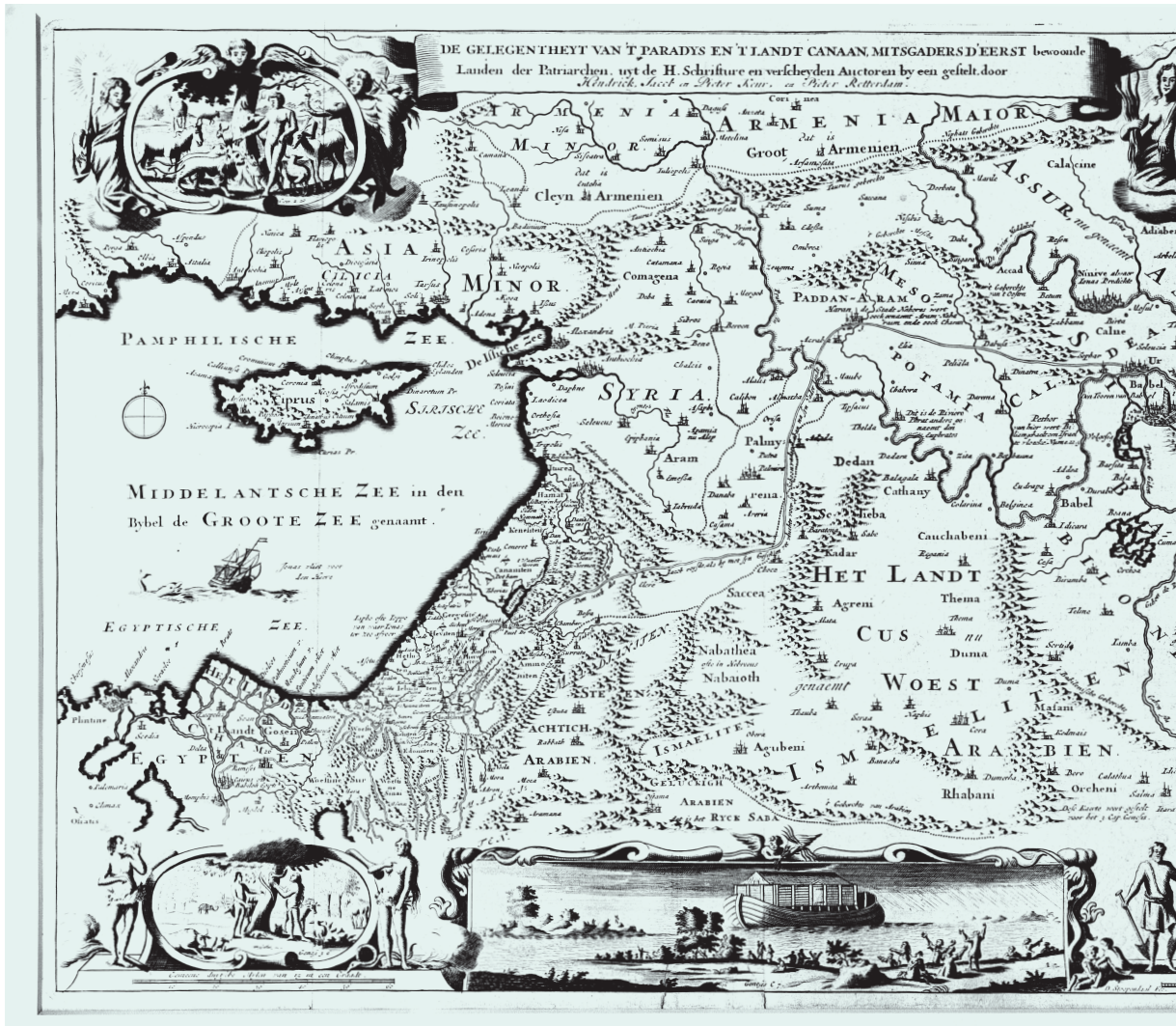
de ogen gestrooid. Dat er een *reden* zou zijn waarom mijn vader de Bijbel ontvoerde, exposeerde, liet verdrinken en verminkte, hield me weg van de waarheid. Maar de waarheid is zo simpel. De ware oorzaak van dit alles is daarin gelegen dat mijn vader zelf zo godvergeten ontworteld is dat hij, door zich vijfenveertig jaar lang vast te klampen aan dit wrakhout—noem het Bijbel of mythe, toeëigening of repliek—zich ervan dacht te vergewissen dat er nog iets van een pinwortel in de aarde steekt waarlangs hij zich verbonden kan weten met zijn land van herkomst.

Dat heb ik zelf bedacht.

Hier, zojuist, ter plekke.

Het is niet per se de enige waarheid, maar: het is wel waar

De Gelegenheit van 't
Paradys en 't Landt Canaan,
Statenbijbel (Houston
exemplaar)

~~het verhaal begint.~~

